

BROEDVOGELS VAN HET BEEKBERGERWOUD IN 2014

Gerrian Tacoma

Sinds 1993 voert onze vogelwerkgroep een broedvogelinventarisatie uit in een deel van het voormalige Beekbergerwoud (Het Woud). Dit gedeelte ligt in een hoek ten westen van de A50 en ten noorden van de Woudweg.

Ontwikkelingen in het gebied

In 2013 zag het Beekbergerwoud door de grote ingrepen van najaar 2012 en het koude voorjaar van 2013 tamelijk kaal uit. In 2014 was het beeld totaal anders. De winter van 2013/2014 was zeer zacht, waardoor gras en andere kruiden een groot deel van het jaar door konden groeien. In 2014 bood het Beekbergerwoud dan ook vanaf het vroege voorjaar een tamelijk groene aanblik. Er waren vrijwel geen kale plekken meer. De in 2013 aangeplante struikjes waren nog te klein om al van struwelen te kunnen spreken.

Werkwijze BMP

Tellers waren dit jaar: Berend Stam, Bert Peters, Harm Schoten, Jan van Bijsteren, Mariet Corstiaensen, Paul Schyns, Peter Oosterkamp, Roel Bakker, Gerrit de Jong en Gerrian Tacoma.

Het gebied is geïnventariseerd volgens de uitgebreide territoriumkartering. Hierbij liepen twee tot vijf mensen een ronde door het gebied. Zij noteerden de territoriumindicerende waarnemingen van alle vogelsoorten op een veldkaart schaal 1:4000. Territoriumindicerende waarnemingen verschillen per vogelsoort. Behalve om zingende of baltende mannetjes kan het ook gaan om paartjes, vogels met voer of nestmateriaal, nestvondsten en jonge vogels.

We hebben acht telrondes gelopen, waarvan één keer met de start om 8.00 uur. De overige bezoeken startten een half uur voor zonsopkomst. De bezoeken die we voor 13 en 27 juli hadden ingepland, hebben we laten vervallen, omdat we niet de indruk hadden dat deze telrondes nog waardevolle aanvullende informatie zouden opleveren. In tabel 1 staat een overzicht van de bezoekdata en -tijden.

Tabel 1 Bezoekdata en -tijden

datum	tijd (aantal minuten)
23 maart	6.00 – 9.15 (195)
5 april	6.40 – 9.55 (195)
19 april	6.00 – 9.20 (200)
4 mei	5.30 – 9.00 (210)
18 mei	5.00 – 8.45 (225)
1 juni	8.00 – 12.15 (255)
15 juni	4.45 – 9.15 (270)
29 juni	4.50 – 8.10 (200)

De tellingen vinden bij voorkeur plaats op zondag, omdat dan de geluidsoverlast van de A50 het kleinst is. Alleen de tweede en derde telronde zijn verplaatst naar de zaterdag in verband met andere tellingen van de vogelwerkgroep op de zondag. Overigens is in de loop der jaren het verkeer op de A50 zodanig toegenomen, dat er ook op zondag wel sprake is van enige hinder door het verkeerslawaaï.

Bij ieder bezoek is de looproute op een ander punt gestart om niet steeds op ongeveer hetzelfde tijdstip op dezelfde plaats te zijn.

Alle waarnemingen zijn overgezet op digitale kaarten via de website van Sovon, voor iedere soort één. Daarna zijn de waarnemingen automatisch geclusterd tot territoria. Na het

clusteren hebben we alle territoria kritisch bekeken aan de hand van de criteria uit de BMP-handleiding van Sovon (Van Dijk, 2011) om eventuele invoerfouten er uit te halen.

Resultaten

Tijdens de tellingen varieerde de temperatuur van 0°C bij de start van de telronde op 4 mei tot 17,5°C aan het eind van de telronde op 15 juni. Er stond meestal weinig wind en we hebben geen enkele keer regen gehad. In tabel 2 staat een overzicht van alle soorten die in de jaren 1993 tot en met 2014 zijn geteld als broedvogel. Omwille van de ruimte zijn de jaren 1993 tot en met 2000 samengevoegd tot één kolom, waarbij steeds het hoogste aantal territoria in die periode is genomen.

Tabel 2 Overzicht van waargenomen broedvogels in BMP Het Woud van 1993 t/m 2014

	max 1993														
	tm 2000	2001*	2002	2003	2004	2005	2006	2007**	2008	2009	2010	2011	2012	2013***	2014
dodaars	0	-	-	-	-	-	-	1	2	2	2	2	3	2	1
knobbelzwaan	0	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
gauwe gans	0	-	-	-	-	-	-	2	7	2	1	1	2	2	2
nijlgans	0	-	-	1	-	-	-	2	2	2	1	1	1	1	1
mandarijneend	0	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
krakeend	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
wintertaling	0	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
wilde eend	2	-	-	-	-	-	1	11	13	15	8	5	7	3	8
soepeend	0	-	-	-	-	-	-	-	1	3	3	3	2	-	1
wespendief	0	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	1
havik	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
buizerd	3	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	-
torenvalk	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
boomvalk	1	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
fazant	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
waterral	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	1
kwartelkoning	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
waterhoen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	1	3	4	5
meerkoet	0	-	-	-	-	-	-	7	8	12	11	8	8	7	10
scholekster	0	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
kleine plevier	0	-	-	-	-	-	-	2	2	3	-	1	-	6	-
kievit	0	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-
holenduif	5	1	1	2	-	1	2	2	1	2	2	2	3	2	5
houtduif	28	5	12	5	4	8	8	10	6	10	11	8	10	10	10
Turkse tortel	3	-	1	1	1	3	-	4	1	1	-	-	-	-	-
zomertortel	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
koekoek	1	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	1	1	1	1
steenuil	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ijsvogel	0	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-
groene specht	0	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	1	-	1	2
grote bonte specht	4	-	3	3	1	2	2	2	2	2	2	3	3	4	4
kleine bonte specht	2	-	-	1	2	1	2	1	1	1	1	1	-	1	1
boompieper	0	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
graspieper	0	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
witte kwikstaart	0	-	-	-	-	-	-	4	1	1	-	-	1	4	-
winterkoning	48	38	44	43	43	49	52	40	43	38	29	31	41	27	38
heggenmus	15	6	13	11	16	15	15	19	16	12	12	13	14	8	11
roodborst	9	8	6	8	8	10	4	9	4	5	5	5	5	4	4
nachtegaal	4	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
blauwborst	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	1	-
gekraagde roodstaart	0	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
roodborsttapuit	0	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	3	2	-	-
merel	29	15	35	21	14	18	13	18	11	16	12	14	17	20	21
zanglijster	7	4	7	12	11	14	8	8	13	5	8	8	11	13	13
grote lijster	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
sprinkhaanzanger	1	-	-	-	-	-	3	-	1	-	1	3	3	-	-
bosrietzanger	5	-	-	2	1	3	6	-	1	8	12	9	13	15	14
kleine karekiet	2	-	-	1	-	-	-	-	3	1	6	8	8	10	8
spotvogel	4	1	-	2	4	3	5	3	6	5	4	6	3	3	4
braamsluiper	2	1	-	-	1	2	1	1	1	-	-	1	-	1	1
grasmus	9	6	9	10	11	7	14	12	11	14	17	18	21	30	29
tuinfluiter	25	16	11	12	16	14	19	18	15	10	13	17	19	18	25
zwartkop	29	18	25	22	28	31	29	26	28	33	38	33	39	33	31
tjiftjaf	47	28	37	32	38	31	28	44	25	34	35	45	39	32	36
fitis	3	2	2	1	1	-	6	6	6	3	9	10	14	14	10
goudhaan	0	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
gauwe viegenvanger	0	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
bonte viegenvanger	0	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
staartmees	4	1	5	5	4	3	3	1	3	3	2	-	-	1	1
glanskop	1	-	1	-	-	3	4	-	1	2	-	1	-	1	-
matkop	4	2	3	4	3	2	4	3	1	-	1	1	-	-	1
kuifmees	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
pimpelmees	10	1	10	10	6	13	8	12	13	8	13	12	12	9	13
koolmees	27	6	30	20	17	19	22	18	15	17	15	19	16	15	18

Tabel 2 Vervolg

	max 1993															
	tm 2000	2001*	2002	2003	2004	2005	2006	2007**	2008	2009	2010	2011	2012	2013***	2014	
boomklever	0	-	2	1	1	-	2	1	2	2	3	2	1	3	3	
boomkruiper	11	4	9	6	7	8	8	10	7	7	8	9	8	11	14	
wielewaal	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
gaai	4	1	6	5	4	3	2	1	4	4	5	2	3	4	4	
ekster	8	-	4	2	1	3	1	1	2	1	2	-	2	-	1	
kauw	17	n.g.	12	19	2	2	3	2	2	1	-	1	-	-	5	
zwarte kraai	9	-	7	8	5	8	1	5	6	2	3	2	2	4	3	
spreeuw	16	n.g.	14	10	14	29	20	8	4	6	11	8	7	6	9	
huismus	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
ringmus	5	-	-	-	1	-	-	-	2	2	-	-	1	-	-	
vink	9	10	10	11	8	15	14	20	12	9	14	12	10	15	16	
groenling	1	-	1	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	2	
putter	0	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	3	
goudvink	0	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	1	
appelvink	0	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	1	2	-	
rietgors	1	-	-	-	-	-	-	2	5	2	5	6	9	4	5	
aantal soorten	50	23	32	36	34	33	37	44	53	52	44	49	43	45	47	
aantal broedparen	435	176	324	297	279	324	315	343	322	320	334	345	372	356	399	

n.g. = niet geteld

* = MKZ-crisis

** = eerste broedseizoen na uitbreiding en herinrichting van het gebied

***= eerste broedseizoen na herinrichting van het gebied

watervogels

Het aantal watervogels vertoont door de jaren heen wat schommelingen. Na een afname in 2013 was er nu weer een toename, die vooral toe te schrijven was aan de toename van wilde eend en meerkoet.

rietvogels

Het aantal rietvogels was gelijk aan dat in 2013, maar er traden wel verschuivingen binnen de soorten op. De blauwborst, die sinds 2010 jaarlijks in het Beekbergerwoud broedde, ontbrak in 2014. De sprinkhaanzanger was al voor het tweede jaar afwezig. Daarentegen konden we wel weer één territorium van de waterral noteren.

pioniervogels

Kleine plevier en witte kwikstaart, die in 2013 prominent aanwezig waren, ontbraken in 2014. Dit had ongetwijfeld te maken met het dichtgroeien van de bodem; er waren vrijwel geen kale plekken meer. Holenduif en kauw, beide holenbroeders, deden het daarentegen goed met allebei vijf territoria.

struweelvogels

De winterkoning, die na het koude voorjaar van 2013 enorm was teruggevallen heeft zich in 2014 weer hersteld. De stijging van het aantal struweelvogels is vooral aan deze soort en aan de tuinfluiter toe te schrijven. Matkop en goudvink waren allebei, na twee jaar ontbroken te hebben, weer aanwezig met elk één territorium. De roodborsttapuit ontbrak voor het tweede achtereenvolgende jaar.

bosvogels

Het aantal bosvogels, en dan vooral de vogels van oud bos, vertoonde in 2014 een sterke stijging. Een opvallende nieuwkomer was de wielewaal. Tijdens de laatste drie telrondes liet hij zich goed horen en ook een paar keer zien. De wespandief was terug na twee jaar afwezigheid. Het bleef bij zichtwaarnemingen. We hebben niet kunnen vaststellen of hij inderdaad gebroed heeft in het Beekbergerwoud, maar het aantal waarnemingen was voldoende voor het vaststellen van een territorium. De buizerd was wel regelmatig in het gebied aanwezig, maar had zijn nest in het noordelijke deel van het Beekbergerwoud. Van de groene specht werden voor het eerst twee territoria vastgesteld. Andere bosvogels die het in 2014 goed deden waren holenduif, tjiftjaf, pimpelmees, koolmees, boomkruiper en kauw.

wel waargenomen, geen territorium

In tabel 3 staan de soorten die wel zijn waargenomen, maar waarvan geen territorium kon worden vastgesteld. Bij een deel van de soorten betrof het ongeldige waarnemingen, zoals een waarneming van een individu dat geen territoriaal gedrag vertoonde. Van andere soorten waren er wel geldige waarnemingen, maar te weinig binnen de datumgrenzen. Hoewel ze niet als broedgeval genoteerd konden worden, is het Beekbergerwoud voor deze doortrekkers natuurlijk wel belangrijk als plek om even op krachten te komen.

De zeldzame krekeltzanger was slechts één dag aanwezig, maar heeft die dag de gemoederen van veel vogelaars beziggehouden. Op het vlonderpad stond een flinke groep vogelaars naar de zang van deze vogel, die zich net buiten het voor publiek toegankelijke deel bevond, te luisteren. De tellers van die ochtend liepen net aan de andere kant van de houtwal en hebben de vogel ook nog even kunnen bekijken.

Conclusie

Het feit dat de wiewelaar, een soort van de Rode Lijst, het Beekbergerwoud heeft weten te vinden is een verheugende ontwikkeling. De houtwallen en andere al langer bestaande bosjes in het gebied zijn blijkbaar voldoende aantrekkelijk voor vogels van oud bos, wat blijkt uit de sterke toename van het aantal bosvogels.

Ook de struweelvogels doen het goed. De verwachting is dat die de komende jaren verder zullen toenemen, als de nieuw aangeplante bosjes verder uitgegroeid zijn en voldoende beschutting bieden aan nestelende vogels.

We hopen dat, nu de rust in het gebied is weergekeerd na de grote ingrepen van 2013, interessante soorten als blauwborst, sprinkhaanzanger en roodborsttapuit weer terugkomen.

Gebruikte literatuur

Bijlsma, R.G., 1997, Handleiding veldonderzoek roofvogels, KNNV Uitgeverij, ISBN 90 5011 96 7

Dijk, A.J. van, 2011, Handleiding Broedvogel Monitoring Project, Sovon vogelonderzoek Nederland en CBS

NatuurCompendium 2003 CD-rom Milieu- en Natuurplanbureau, Centraal Bureau voor de Statistiek en Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek

Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels, 2004, Vogelbescherming Nederland, Tirion Natuur en Sovon, ISBN 90 5210 598.7

Tabel 3 Wel waargenomen, geen territorium vastgesteld

soort/telronde	waarneming	aantal telrondes
aalscholver	zichtwaarneming paar, geen nest	1
grote zilverreiger	zichtwaarneming individu, niet territorium- of nestindicierend	2
blauwe reiger	zichtwaarneming individuen, geen nest	6
ooievaar	zichtwaarneming individuen, geen nest	1
wintertaling	onvoldoende waarnemingen binnen de datumgrenzen	1
zomertaling	onvoldoende waarnemingen binnen de datumgrenzen	1
buizerd	onvoldoende geldige waarnemingen binnen de datumgrenzen	7
boomvalk	zichtwaarneming individu, niet territoriumindicierend	3
kievit	onvoldoende waarnemingen binnen de datumgrenzen	1
watersnip	onvoldoende geldige waarnemingen binnen de datumgrenzen	1
graspieper	onvoldoende geldige waarnemingen binnen de datumgrenzen	2
witte kwikstaart	onvoldoende waarnemingen binnen de datumgrenzen	1
krekeltzanger	onvoldoende waarnemingen binnen de datumgrenzen	1